בעל שם טוב על התורה — נצבים

אתם נצבים וגו' פן יש בכם וגו' פורה ראש ולענה. דע שזה ברור, בכל עת שיעבור על מחשבת אדם ענין מר ורע בסתירות אמונה באותו רגע דנין אותו דיני נפשות, או לאו או לאחד מבניו, ולכן יתחזק עצמו מאוד לבטל מחשבות רעות אלו, ויקשור נפשו באמונת אלהי עולם באמונה פשוטה, להאמין ולידע דלית אתר פנוי מיניה, וכמו שהורנו מרן אלוקיי הבעל שם טוב וכל הצדיקים, והוא המחיה את הכל ומהווה את הכל ומשגיח על הכל ודן את הכל, על כל תנועה ותנועה ועל כל דיבור ודיבור, ויעשה כל שעה תשובה בשמחה ובלב טוב לעבוד את בוראו, ובכל בוקר ימסור מודעה שאם ח"ו יסיתנו השטן ויעלה על לבו איזה מחשבה נגד רצון הבורא, יהיה בטל ומבוטל, כי הוא הבל וריק אין בו ממש, במחשבות ושטות העוברין מצד היצר, על חסרי הדעת, ויבטל אותם בכל לבו באמת:(אוצר החיים סו"פ שלח דק"ו ע"א).

והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשרירות לבי אלך וגו', שמעתי ממורי בענין משל שהיה למלך שלשה אוהבים, ודברו עליהם שאינם אוהבים, וציוה להם שיזונו ויפרנסו כל אחד כלב מחצר המלך, אחד היה חכם ועשה עטרה למלך מהוצאה שהיה ראוי להוציא על פרנסת הכלב, ב' פירנס וזן בדוחק את הכלב שלא ימות, ג' השגיח לזונו בריווח, ועבור זה גירה המלך את הכלב בו, מה שאין כן לזה שעשה עטרה וכו' ודפח"ח:(בן פורת יוסף בסופו דקכ"ו ע"ד).

והיה כי יבואו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה וגו', פירש הבעל שם טוב על פסוק כי יבואו עליך הברכה והקללה, על דרך משל התנשאות לאיש משכיל לצער יחשב מחמת בושה כו':(דרש טוב דמ"ג ע"ג בשם אהבת שלום)

ושבת עד ה' אלהיך וגו'. שמעתי מאא"ז זללה"ה, כמו אדם שמביא הנר למקום החושך, שהחושך הולך לגמרי ואינו ניכר כלל, כך כשחוזר בתשובה אף שהיה בתחלה מקום חושך, כשמאיר אור התורה אז החושך הולך לגמרי:(דגל מחנה אפרים בליקוטים לפ' נצבים)

שמעתי שיש לאדם עונות מגלגול ראשון או שני, וכאשר מתפלל על החוטאין, אז ניתקן גם עוונות שלו והבן, ודפח"ח:(ודגל מחנה אפרים בסופו בדברים ששמעתי מפי אא"ז)

איתא בגמרא (ברכות דל"ד ע"ב) במקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין, ושמעתי טעם אחד שבעל תשובה יותר גדול, מפני שכבר הכיר חימום והתלהבות עונות, וכשעושה תשובה ועוסק בתורה ובמצוות, עושה הכל בהתלהבות וחשק גדול, מפני שיודע היטב ענין ההתלהבות, מה שאין כן הצדיק שלא הכיר זה מעולם:

ועוד אמר מורי ורבי הטעם, מפני שאצל הצדיק נעשו מעשים טובים ולימוד תורה הרגל, ואינו עושה כל כך בהתלהבות, אבל הבעל תשובה אצלו הוא דבר חדש. ועוד, אם לא יעשה הכל בדביקות יפול ממדרגתו, לכך מן ההכרח הוא לו לעבוד בוראו יתברך שמו בהתלהבות גדולה וכו':(אור תורה פ' תולדות בפסוק ויגדל האיש).

בגמרא (יומא דפ"ו ע"ב) היכי דמי בעל תשובה כו' באותה שעה באותו פרק באותו מקום, שמעתי בשם ריב"ש ז"ל שהקשו במתיבתא דרקיע, הלא כשהלך לעבור עם אותה אשה עברה, הלך בחציפות ושחק עם האשה עד שבאו לידי עברה, ועכשיו כשבאו לעשות תשובה, והלך לאותו מקום שהאשה שם הולך בכפיפות ראש בצניעות, כדי למאוס ולשנוא את העברה, אם כן איך הוא תשובה גמורה, שאינו דומה לעשיית העברה, ותירצו במתיבתא דרקיע שבאמת התירו לו וכו':(רב ייבי בתהלים ל"ו).

ושב וקבצך מכל העמים וגו'. מאמר הבעל שם טוב נשמתו בגנזי מרומים, שצריך כל אחד מישראל לתקן ולהכין חלק קומת משיח השייך לנשמתו, כנודע שאדם הוא ר"ת א'דם ד'וד מ'שיח, שקומתו של אדם הראשון היה מסוף העולם ועד סופו (חגיגה די"ב ע"א), שהיו כלולין בקומת אדם הראשון כל הנשמות של ישראל, ואחר כך על ידי החטא נתמעטה קומתו, וכמו כן יהיה משיח קומה שלימה מכל נשמות ישראל, כלולא מס' ריבוא, כמו שהיה קודם החטא של אדם הראשון, על כן צריך כל אחד מישראל, להכין חלק בחינת משיח השייך לחלק נשמתו, עד שיתוקן ותתכונן כל הקומה, ויהיה יחוד כללי בתמידיות במהרה בימינו:(מאור עינים פ' פינחס ד"ה במדרש).

אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ה' אלהיך וגו', שמעתי בשם הבעל שם טוב דהכי פירושו, לא מבעיא אם תהיה התשובה כולו לשם שמים אז וודאי הוא טוב, אלא אפילו אם הוא רק מחצה על מחצה, ויש בו בחינה וכוונה שלא לשם שמים גם כן, כגון שאומר במחשבתו הלא אני מיוחס ועשיר ובן טובים ובעל מדות טובות, אם אקבע גם עתים לתורה, וודאי אז יהיה לי שם טוב וכו', ויש בו קצת כוונה לשם שמים, כגון לפרנס מי שלומד עמו, וזהו שאמר אם יהיה נדחך, פירוש, שגם בתשובתך תהיה נדח, ושלא בשלימות גמור, אלא בקצה השמים, פירוש, בקצה אחד יהיה לשם שמים, אפילו הכי משם יקבצך ה' אלהיך, כי מתוך שלא לשמה יבא לשמה:(אור הגנוז לצדיקים כתב יד פ' נצבים).

שמעתי אומרים משם הישיש הוותיק איש אלהים מו"ה ישראל בעל שם טוב ממעזיבוז על פסוק (ישעיהו כ"ז:י"ג) ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים וגו', דהאדם שסובר בדעתו שהוא יוצא ידי שמים והוא מאושר בכל דרכיו ואינו מקצר בעבודה, זה האדם הוא אובד ח"ו עדי עד, ואין לו תקומה ר"ל כל ימיו, כי בוודאי עדיין לא התחיל בעבודה ואינו יודע האמת, וימות בלא חכמה, והוא בשקר כל ימיו, מה שאין כן כשהוא צדיק, יודע הוא האמת ומבין רוממותו יתברך שמו, וכל מה שעובד יותר ובא לאיזה מדרגה, מבין הוא יותר רוממותו יתברך שמו, ורואה שכל ימיו היה מקצר בעבודה, ומי לנו גדול ממשה רבנו עליו השלום, שקודם מותו אמר (בפ' ואתחנן) אתה החילות להראות את עבדך וגו', שהיה אצלו כל עבודתו עד עכשיו רק להתחלת עבודה, וסובר בדעתו שהוא נדח ח"ו ממנו יתברך שמו, ושעדיין לא הגיע למעלת הצדיק, ועל זה אמר הכתוב ובאו האובדים בארץ אשור, היינו אותם שהם בארץ אשור, שסוברים בדעתם שהם מאושרים בכל מעשיהם, אלו נקראים אובדים, והנדחים שסוברים בדעתם שהם בארץ מצרים, ר"ל מצר ים שעדיין לא הגיעו למעלתם, אותם נקראים רק נדחים ולא אובדים ודפח"ח:(אהבת דודים שה"ש בפסוק הנך יפה).

כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאת הוא ממך וגו', כי המצוה הזאת, כולל כל התורה ומצוות ר"ל התשובה והתפלה והיחודים, והמתקת דינים, ולכרות הקליפות ולייחד האורות להמשיך המוחין, לא נפלאת, אינו דבר מופרש ומובדל ממך, לא בשמים, שתכוון הכוונות בשמים ממעל, להמשיך שפע ולייחד האורות, ולא מעבר לים, לילך לעמקי הקליפות להעלות הנשמות והניצוצין, כל זה הוא כך, כשתכרית המדות רעות והתאוות רעות של נפשך, ותכניע הכל תחת הנשמה, בזה אתה כורת ומשבית הקליפות, וכשתזכך אותך שתהיה ראוי להשראת השכינה, להמשיך עליך אור נועם זיו השכינה, כשתעשה הייחוד בך בעצמך, בפיך ובלבבך, אזי ממילא נעשה היחוד מלמעלה, והוא שורש שהכל תלוי בו, כלל גדול בתורה ועבודה, לכלול את עצמו ונפשו ורוחו ונשמתו באותיות ובמעשים טובים, ממילא נעשה הייחוד שלמעלה והכל שם אל עולם, כל זה מיסודי מרן הריב"ש טוב:(נתיב מצותיך נתיב התורה שביל א' אות כ"ט).

לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימה וגו', ולא מעבר לים הוא וגו'. פעם אחת שמעתי ממנו [מאא"ז הבעל שם טוב הקדוש זכותו יגן עלינו] בליל שבת שאמר אלי, בתוך אשר ביאר פסוק מי יעלה לנו השמימה, וחיבק ונישק אותי ואמר שהם ר"ת מיל"ה וס"ת הוי"ה ואמר בזה הלשון [דא שווער איך אייך] שיש איש בעולם ששומע תורה מפי קודשא בריך הוא ושכינתיה, לא מפי מלאך ולא מפי וכו', ואינו מאמין בעצמו שלא ידחה מאת הקדוש ברוך הוא ח"ו, כי בקל יכול לדחות לנוקבא דתהומא רבה ר"ל, וסמך על פסוק לא בשמים הוא ולא מעבר לים, ה' יקרב אותנו בימין צדקו:(דמ"א בסופו).

צריך לעבוד את השם יתברך בשמחה ובדביקות בהרחבת הדעת, להשיג ממלכות עד חכמה, המחיה את כולם, להשיג מוחין קדושים וחדוותא דשמעתא, כל אחד לפי מעשיו טועם מאור התורה, כי כל דף גמרא ופרק משניות מחיה ממש הנפש, ובפרט ספר הזוהר על כולם, ולעשות המצוות בשמחה ומרוב כל, כי הם ממש חיינו וחיות נפשינו חיות ותענוג ממשי, מרוב כל, אבל על כל מדרגות אלו אינו בטוח שלא יתאחז בו אלהים אחרים, כמו שנעשה לירבעם וכיוצא בו, כי בכל אלה אם יתערב איזה גסות הרוח להתנשא בכבוד, ולמאוס בקבלת חרופין וגדופין, ומכל שכן כשיש בו בטמירו ובסתירו להיות רב ורבי ורבן, והכל נגלה לפני יודע נסתרות, אזי בקל יוכל לדחות לכעס ולגאוה ולשאול תחתית, ולדרכים רעים ומשונים, ולכן באמת כל הצדיקים אמיתיים, אחר כלות נפשם בודקים את עצמם, והם בעיניהם שפלים ונבזים ממש, פחות שבפחותים מכל ישראל, גרוע מכל הגרועים, בוכה ומבכה שמים וארץ עמו, שלא יהיה נדחה מאור פני מלך חיים, כי בקל יוכל לדחות כידוע ממרן אור שבעת הימים האר"י החי [הבעל שם טוב זי"ע] בן אליעזר בן שרה וכו':(היכל הברכה פ' משפטים דקצ"ט ע"ד).

הרבה טעות ומטעין יש, על כן לא תאמין בעצמך כלל, אף על פי שתראה אותך עם מדרגות גדולות אהבה ויראה ומוחין קדושים, בהארה נפלאה עד כלות הנפש, מעין עולם הבא, אל תאמין בעצמך כלל, ותמיד יהיה נפשך ולבך מאיך ושפל לפני קונך, כי בקל יוכל לדחות, כמו שאמר מרן אור ישראל אש, דא שווער איך שיש איש בעולם ששומע תורה מפומא דקודשא בריך הוא ואינו מאמין לעצמו שלא יהיה נדחה לנוקבא דתהומא רבה ר"ל, ובהכנעה אמיתית לפני השפל מישראל ולב נשבר, בטוח הוא שלא יהיה נדחה מאור פניו, ונקודת אנכי, נקודת יהודי שבו, יהיה מאיר לו להוליכו בדרך ישר וכו':(היכל הברכה ריש פ' ראה דע"ה ע"א).

ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב וגו'. מבואר לעיל פ' בראשית אות ע"ח עיין שם:

לאהבה את ה' אלהיך לשמוע בקולו ולדבקה בו. עיקר ענין הדבקות על פי דרך הקודש של הבעל שם טוב זכותו יגן עלינו, מבואר לעיל בפ' עקב בפסוק ובו תדבק, ע"ש מן אות ל"א והלאה, וענין הכתוב ולדבקה בו מבואר שם בלשון הכתוב ולדבקה בו מן אות ס"ו ולהלן ע"ש:

סליק פרשת נצבים בס"ד